

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang VII, Nr. 223

Parasjat Wajjetsee

7 Kislev 5768
16/17 november 2007

Parasjat Wajjetsee (Bereisjet 28:10-32:3)

Overzicht

Jaäkov vlucht voor Esav en verlaat Beëer Sjewa, en gaat op reis naar Charan, naar het huis van de familie van zijn moeder. Na een oponthoud van 14 jaar in het leerhuis van Sjem en Ever hervat hij zijn reis en komt aan bij de Berg Moria, de plaats waar zijn vader Jitschak geofferd werd, en de toekomstige plaats van het Beit Hamikdasj. Hij slaapt daar en droomt van engelen die een ladder, welke op de aarde staat en tot in de hemel reikt, op en af gaan. Hasjem belooft hem het Land Israëel, dat er een groot volk uit hem zal voortkomen en dat hij G-ddelijke bescherming zal genieten. Jaäkov ontwaakt en zweert dat hij daar een altaar zal bouwen en een tiende zal geven van al dat hij krijgt. Daarna reist hij verder naar Charan, waar hij Racheel ontmoet bij een waterbron. Hij regelt met haar vader, Lawan, om zeven jaar bij hem te werken om met Racheel te mogen trouwen, maar Lawan houdt Ja'akov voor de gek en geeft hem Racheels oudere zuster, Lea, in plaats van Racheel. Jaäkov verplicht zichzelf nog eens zeven jaar te werken voor Lawan om ook met Racheel te mogen trouwen. Lea baart vier zonen – Reoeween, Sjimón, Levi en Jehoeda – de eerste stammen van Israëel. Racheel is onvruchtbaar en in een poging om Ja'akov toch kinderen te schenken, geeft zij hem haar dienstmeid Bilha tot vrouw. Bilha baart Dan en Naftali. Daarna geeft Lea ook haar dienstmeid, Zilpa, aan Ja'akov tot vrouw, en die baart hem Gad en Asjer. Daarna krijgt Lea nog Jissachar en Zewoelon en een dochter, Dina. Ten slotte zegent Hasjem Racheel met een zoon: Joseef. Ja'akov besluit Lawan te verlaten, maar Lawan die gezien heeft welk een rijkdom Ja'akov voor hem vergaard heeft, ziet Ja'akov niet gaarne gaan en sluit een nieuw arbeidscontract met hem af. Lawan probeert zonder succes Ja'akov te beduvelen, maar Ja'akov wordt buitengewoon rijk. Zes jaar later, wanneer Ja'akov in de gaten krijgt hoe jaloers Lawan is op zijn rijkdom, besluit hij met zijn familie te vluchten. Lawan gaat hem achterna, maar Hasjem waarschuwt hem Ja'akov geen kwaad te doen. Ja'akov en Lawan sluiten een overeenkomst en Lawan keert terug naar huis. Ja'akov vervolgt zijn weg om zijn broer Esav te ontmoeten.

*Met toestemming vertaald uit Torah Weekly van Ohr Somayach in Jerusalem, Israel
©1998 Ohr Somayach International - All rights reserved.*

HOOGTEPUNTEN VAN HAFTARA WAJJETSEE

door: Reuven Gavriel ben Nissim Ebrahimoff

Portugezen: Hosea, 11:7-12:12, Asjkenaziem: id. 11:7-13:5

Korte samenvatting 11:7-12:12

Israëel zal nimmer totaal vernietigd worden, zelfs niet als zij dat verdienen. Hosea profeteert over de toekomstige terugkeer naar het land Israëel. Het noordelijke koninkrijk is zondig, ook de koning zondigt. Ja'akov wordt ten voorbeeld gesteld toen hij voor de strijd met Esav stond. Meer over de zonde en fraude en afgoderij van Israëel.

Korte samenvatting 12:13-13:5

Hosea herinnert er ons aan dat ons succes in Hasjems handen ligt en niet in die van onszelf. Het koninkrijk van de tien stammen wordt beschuldigd van afgoderij. Hasjem herinnert Israëel eraan hoe Hij hen liefdevol door de woestijn geleid heeft.

Het verband tussen de Haftara en de parasja

In de Haftara verwijft de profeet de bewoners van het koninkrijk van de Tien Stammen hun zonden. Hun gedrag steekt schril af tegen dat van Ja'akov Awinoe, zoals dat in onze parasja beschreven wordt:

☞ In de parasja zet Ja'akov een steen op als monument voor Hasjem in Beit El, waar hij zweert dat hij een tiende zal afscheiden voor Hasjem van alles wat hij verdienen zal.

In de dagen van het koninkrijk van de Tien Stammen wordt een kalf aanbeden op diezelfde plaats, Beit El, dat daar geplaatst was door de eerste koning over de Tien Stammen, Jeravam.

☞ Ja'akov werd nimmer verleid door afgoderij, zelfs niet in de onzuivere atmosfeer van het huis van Lawan, waar afgoderij bedreven werd.

De bewoners van het noordelijke koninkrijk faalden jammerlijk in dit opzicht in hun eigen land.

- ☞ Ja'akov diende Lawan trouw, ondanks diens bedriegerijen. Hij getuigde hoe hij werkte in „de hitte van de dag en de koude van de nacht.” Hij nam nimmer iets van Lawan.
Daarentegen verwijt Hosea het frauduleuze gedrag van de Joden in het noordelijke koninkrijk.
- ☞ Hosea wijst op het voorbeeldige gedrag van Ja'akov die al zijn vertrouwen in Hasjem stelde.
De bewoners van het noordelijke koninkrijk stelden hun vertrouwen in hun menselijke collega's.
- ☞ Hosea stelt Ja'akov als voorbeeld als iemand die constant Tora studeerde (Rasji op 12:10).

De Tien Stammen, zowel als alle latere generaties van Joden worden aangemoedigd dat voorbeeld te volgen. In het tweede deel dat alleen door Asjkenaziem gelezen wordt, wordt verteld hoe Ja'akov vluchtte voor zijn moordzuchtige broer Esav en naar het huis van Lawan gaat waar hij Lea en Rachel trouwt. De rest van de Haftara vermaant de Tien Stammen voor afgoderij, een gedrag dat zo scherp afsteekt tegen dat van Ja'akov. De Haftara is eigenlijk een directe tegenstelling met de parasja van de week. Ja'akov die in een omgeving van afgoderij sterk blijft in zijn vertrouwen in Hasjem, tegenover de bewoners van het noordelijke koninkrijk die in hun eigen Heilige Land afgoden dienen.

De Parasjat Wajjetsee verklaard door de commentatoren

¹⁰Ja'akov vertrok uit Beëer Sjeva en ging naar Charan. ¹¹Hij ontmoette de plaats en overnachtte daar, want de zon was ondergegaan; hij nam van de stenen van de plaats en maakte ze tot hoofdkussen en ging op die plaats liggen. ¹²En hij droomde, en zie, een ladder was op de aarde

Aantekeningen

11. Hij ontmoette de plaats – De Heilige Schrift vermeldt niet op welke plaats, maar bedoeld wordt *de* plaats die elders genoemd wordt en dat is de berg Moria, want er staat [in Ber. 22:4]: *hij zag de plaats van verre* [zoals *de plaats* daar de berg Moria was, zo is *de plaats* ook hier de berg Moria] (*Rasji*).

Hij kwam aan bij een plaats, die hij niet als bestemming gepland had. Het bepalende lidwoord van *de plaats* duidt op een plaats waar reizigers de nacht konden doorbrengen. Zulke plaatsen waren er in iedere stad, doorgaans langs de weg. Zo ook zeiden de engelen tegen Lot [19:2]: „We zullen de nacht doorbrengen op *de weg*” en zo ook in het verhaal over de bijvrouw in Giva: „Maar breng de nacht niet door langs de weg [waar reizigers vaak overnachten] [*Sjoftiem* 19:20] (*Sforno*).

Hij ontmoette – Onze geleerden verklaren het in de betekenis van gebed. En het leert ons dat hij het avondgebed heeft ingesteld. Nu heeft de H. Schrift de taal veranderd en niet het normale woord voor bidden - *hitpaleel* - gebruikt, om u te leren dat het land hem tegemoet snelde, zoals wordt uiteengezet in Traktaat *Choelien* blz. 91b en Traktaat *Sanhedrin* 95b (*Rasji*).

Want de zon was onder gegaan – Er had geschreven moeten staan: toen de zon onderging, ging hij daar slapen. De betekenis van *want de zon was ondergegaan* is dat de zon plotseling en onverwacht was ondergegaan, opdat hij dáár zou gaan slapen (*Rasji*).

En maakte ze tot hoofdkussen – Hij maakte ze tot een soort goot rondom zijn hoofd want hij was bang voor wilde dieren. Die stenen begonnen nu met elkaar ruzie te maken, en elk zei: op mij zal deze rechtvaardige zijn hoofd te rusten leggen, nee op mij, zei de ander. Onmiddellijk maakte HaKadosj Baroech Hoe er één steen van. En dat is de betekenis van wat er [in vers 18] gezegd wordt: *Hij nam de steen die hij als hoofdkussen gebruikt had* (*Rasji*).

En hij ging op die plaats liggen – Op die plaats lag hij wel, maar gedurende de 14 jaar die hij gediend had in het leerhuis van Ever had hij 's nachts niet gelegen, maar had hij zich bezig gehouden met Tora (*Rasji*).

12. Gingen omhoog en omlaag – Eerst gingen zij omhoog en daarna omlaag [echter engelen komen uit de hemel dus men zou verwachten dan zij eerst afdaalden en pas dan weer omhoog gingen]. Maar de engelen die hem op de weg in het land Kenaän begeleid hadden, gingen het land niet uit, zij gingen omhoog naar de hemel en nu daalden de engelen voor het buitenland af om hem te begeleiden (*Rasji*).

En zie, een ladder was op de aarde geplaatst – Hij toonde Ja'akov in een profetische droom dat alles wat op aarde gedaan wordt, bewerkstelligd wordt door engelen en alles geschiedt door middel van een opdracht die gegeven werd door de Allerhoogste. De engelen van G-d, „die Hasjem gezonden heeft om naar en van de aarde te gaan [*Zacharja* 1:10] doen niets, noch iets kleins, noch iets groots, voordat zij zijn teruggekeerd en zich aan de Heer der Wereld hebben gepresenteerd en gezegd hebben: „Wij hebben de aarde doorkruisd en men leeft er in vrede of het druipt er van het bloed,” en dan beveelt Hij hen terug te keren naar de aarde en Zijn opdracht uit te voeren. En Hij toont Ja'akov verder dat Hij boven de ladder staat en Hij verzekert Ja'akov dat hij niet ondergeschikt is aan de macht van de engelen, maar dat hij rechtstreeks onder G-d Zelf staat [zie *Dew.* 32:9] en dat Hij altijd met hem zal zijn. En volgens *Pirkei d'Rabbi Eliëzer* was dit een soortgelijk visioen als dat wat Avraham in zijn tijd had bij het „verbond tussen de stukken” [*Ber.* 15:9-18], want Hij toonde ook aan Ja'akov de regeringen van de Vier Koninkrijken [dit zijn de vier wereldmachten die Daniël zag in een visioen (hfd. 7) en die Israël achtereenvolgens hebben onderdrukt. De vierde, die van Rome, heerst nog steeds en zal heersen totdat de Masjich ben David komt. Dus zowel Ja'akov als Avraham zagen de toekomst van hun nakomelingen]. Dit is de betekenis van de engelen hier: de vorst van Griekenland en de vorst van Perzië. En Hij beloofde hem dat Hij, de Hoog Verhevene, overal bij hem zou zijn in de ballingschap onder de volken en dat Hij hem

geplaatst en de top daarvan reikte tot de hemel. En kijk, engelen van God stegen daarlangs op en daalden er vanaf. ¹³En daar stond Hasjem boven hem en zei: „Ik ben Hasjem, God van Avraham, je vader, en de God van Jitschak. Het land waarop je ligt, zal Ik aan jou geven en aan jouw nakomelingen. ¹⁴Je nakomelingen zullen zijn als het stof van de aarde en jij zult je uitbreiden naar het westen en naar het oosten, naar het noorden en naar het zuiden en alle geslachten der aarde zullen zich met jou en je nakomelingen zegenen. ¹⁵Want Ik ben bij jou en Ik zal overal waar je gaat over je waken, en Ik zal je terugbrengen naar deze grond, want Ik zal je niet verlaten, totdat Ik gedaan heb wat Ik tegen je gezegd heb.” ¹⁶Daarop ontwaakte Jaäkov uit zijn slaap en zei:

tegen hen zou beschermen en hen verlossen. Zo zegt de Midrasj: „De Heilige, geloofd is Hij, toonde hem de Vier Koninkrijken, hun regering en hun ondergang. Hij toonde hem de vorst van Babylon, die zeventig sporten op de ladder omhoog ging en daarna afdaalde [corresponderend met de zeventigjarige Babylonische ballingschap]. Hij toonde hem de vorst van Medië die honderdtachtig sporten omhoog ging en daarna weer afdaalde. [Dit is waarschijnlijk een fout in de tekst, want in Midrasj Tanchoema 8:2 staat dat de vorst van Medië 52 sporten omhoog ging en weer afdaalde en de vorst van Griekenland honderd sporten omhoog ging en weer afdaalde, terwijl in Wajjikra Rabba 29:2 en *Pirkei d’Rabbi Eliëzer* sprake is van 52 sporten voor de vorst van Medië en honderdtachtig voor de vorst van Griekenland. Het aantal sporten symboliseert het aantal jaren dat deze wereldmachten de wereld regeerden.] En daarna toonde Hij hem de vorst van Edom [de afstammeling van Esav] die omhoog klom, maar niet afdaalde. [Hierop werd Jaäkov vreselijk bang, want hij dacht: „zou het mogelijk zijn dat deze nimmer omlaag gebracht zal worden?” Daarom zei Hasjem tegen Jaäkov: „Vrees niet, Jaäkov, mijn dienaar, zelfs als Hij omhoog klimt en bij Mij zit, zal Ik hem van daar naar beneden brengen (*Midrasj Wajjikra* 29:2)]. Jaäkov zei daarop tegen de vorst van Edom: „Je zult omlaaggebracht worden naar de onderwereld” [*Jesj.* 14:15]. De Heilige, geloofd is Hij, zei tegen de vorst van Edom: „Zelfs al maak je je nest zo hoog als dat van de adelaar, ook al plaats je het tussen de sterren, Ik breng je omlaag van daar” [*Ovadja* 1:4] (*Ramban*).

13. Stond boven hem – Om hem te beschermen (*Rasji*).

En de engelen van G-d stegen op en daalden af ... en G-d stond boven hem – Want zo zal het gebeuren aan het einde der dagen, dan zullen de hemelse vertegenwoordigers van de volken, nadat zij zijn opgestegen, vallen, maar G-d, gezegend is hij, Die eeuwig over Israël waakt, laat Zijn volk niet in de steek, zoals er geschreven staat [*Jeremiahoe* 46:28]: „Want Ik maak een eind aan al de volken... maar aan jou maak Ik geen einde” (*Sforno*).

De God van Jitschak – Hoewel wij nergens in de Schrift vinden dat de Heilige, geloofd zij Hij, Zijn naam verbindt met rechtvaardigen die nog leven, door te schrijven: de God van die-en-die, omdat er geschreven staat [in *Ijov* 15:15]: *Zie, Zijn heiligen vertrouwt hij niet*, verbindt Hij hier wel Zijn naam met Jitschak, omdat zijn ogen verduisterd waren en hij in huis gevangen zat en hij was reeds gelijk een dode en hij had al geen slechte neigingen meer [dus hij kon niet meer struikelen] (*Rasji*).

Het land waarop je ligt – De Heilige, geloofd zij Hij, vouwde het gehele land Israël onder hem samen en maakte hem zo duidelijk dat het net zo gemakkelijk was om het veroveren door zijn kinderen alsof het slechts 4 el groot was, want dat is de plaats die een mens inneemt (*Rasji*).

14. Je nakomelingen zullen zijn als het stof van de aarde – Wanneer je nakomelingen vertrappt en vernederd zijn, zullen zij zich over de wereld verspreiden (*Sforno*).

Uitbreiden – En je zult sterk zijn (*Rasji*).

Naar het westen, oosten, noorden en zuiden – Zoals er geschreven staat [*Bam.* 24:17]: „En dan zullen al de zonen van Set gebroken worden”, want de verlossing door G-d komt alleen na de huidige ongekende vernedering van Israël in ballingschap, zoals onze Geleerden gezegd hebben: „Wanneer je een generatie ziet die als door een rivier overspoelt wordt door lijden, wacht dan en zie hoe de redding nabij is, zoals er geschreven staat [*Jesjahoe* 59:19]: „Want ellende zal komen als een rivier” en daarna staat er [vs. 20]: „En een verlosser zal komen naar Zion” (*Sforno*).

Alle geslachten der aarde zullen zich met jou en je nakomelingen zegenen – In de betekenis van *Jesjahoe* 61:6: „Jullie zullen priesters van Hasjem genoemd worden, ze zullen jullie de dienaren van G-d noemen” (*Sforno*).

15. Wat Ik tegen je gezegd heb – [Wat Ik] ten behoeve van jou en over jou [gezegd heb], wat Ik aan Avraham beloofd heb voor zijn nakomelingen, dat heb Ik voor jou bestemd en niet voor Esav, want Ik heb niet tegen hem [tegen Avraham] gezegd: „want Jitschak zal jouw nakomeling genoemd worden” maar *met* Jitschak [Gen. 21:12, = onder Jitschak, een van de afstammelingen van Jitschak, niet heel Jitschak [niet inclusief Esav]. Want met Jaäkov had Hij vroeger nog niet gesproken [dus het is niet: *wat ik tegen je gezegd heb*, maar: *wat ik over jou gezegd heb*] (*Rasji*).

Want ik zal je niet verlaten – De verzekering die Ik je heb gegeven, dat na een langdurige ballingschap je je in het buitenland over alle grenzen zult uitspreiden en dat je niet zult vernietigd worden door het lijden en de ellende van je ballingschap, dat komt omdat tijdens die ballingschap Ik je niet zal verlaten, zoals er geschreven staat [*Wajj.* 26:44]: „Ik zal hen niet verwerpen, noch zal Ik hen verafschuwen” [*Sforno*].

Totdat ik gedaan heb – Ik zal je niet verlaten voordat Ik gedaan heb wat Ik je beloofd heb. [D.w.z. je zult blijven bestaan in ballingschap dankzij G-ds speciale voorzienigheid, en goedheid en liefde van Hasjem voor Israël, die het krijgt, ongeacht of het dat verdient of niet]. Maar als deze redding eenmaal komt, dan zal het een overvloedige liefde zijn en dan zal G-d in ons midden wonen (*Sforno*).

16. Dit is niet anders dan het huis van G-d – Dit is ongetwijfeld een plaats waar profetie wordt doorgegeven, want ik heb een visioen gehad, zonder dat ik mijzelf daarop voorbereid had. Een verandering van plaats en klimaat kan iemands

„Werkelijk, Hasjem bevindt zich op deze plaats, en ik wist het niet!” ¹⁷En hij werd vreselijk bang en zei: „Hoe ontzagwekkend is deze plaats, dit is niet anders dan het huis van God, en hier is de poort naar de Hemel.”

intelletuele capaciteiten en zijn geest beïnvloeden, zoals onze Geleerden zeggen [*Bava Batra* 158b]: „De atmosfeer van Erets Jisraël maakt wijs” (*Sforno*).

En ik wist het niet – Want als ik dat geweten had, dan zou ik niet gaan slapen op zo een heilige plaats (*Rasji, Sforno*).

17. En hij werd vreselijk bang – Tengevolge van zijn vergissing (*Sforno*).

Dit is niet anders – De plaats die ik gezien heb in dat visioen waar de ladder stond (*Sforno*).

Dan het huis van G-d – De plaats van de Tempel, zoals onze Geleerden ons vertellen: „Jaäkov noemde het een huis” [*Pesachiem* 88a] (*Sforno*).

Dan het huis van God – Rabbi Elazar heeft gezegd in naam van Rabbi Jossie ben Zimra: Deze ladder stond in Beëer Sjeva (de plaats vanwaar Jaäkov vertrokken was), het midden van het schuine (opstaande deel van de ladder) kwam juist over de (latere) Tempel, want Beëer Sjeva bevindt zich ten zuiden van Jehoeda en Jeruzalem in het noorden daarvan, op de grens van Jehoeda en Benjamin. En Beet El lag ten noorden van het erfdeel van Benjamin, op de grens tussen Benjamin en de zonen van Josef. Dus de ladder, waarvan de poten in Beëer Sjeva stonden en de top in Beet El, daarvan kwamen het middelste schuine (opstaande zijden) over Jeruzalem. En onze geleerden zeggen: de Heilige, geloofd zij Hij, zei: „Deze rechtvaardige is gekomen in Mijn huis van overnachting en hij zou heengaan zonder te overnachten!” [daaruit zou dus blijken dat Jaäkov in Beet El en niet in Jeruzalem op de berg Moria overnacht had]; en voorts zeiden zij, dat Jaäkov Jeruzalem Beet El noemde. Maar Loez is niet Jeruzalem, dus vanwaar leren zij dat? Daarom zeg ik dat de berg Moria in Jeruzalem uit de grond gerukt is en naar Beet El gebracht is [zodat nu inderdaad Jeuzalem = Moria en Beet El en Loez alle drie dezelfde kunnen zijn]. En dit is tevens de verklaring van wat er staat in Traktaat *Choelien* 91b, (zie *Rasji* op vers 11) namelijk dat de Tempel hem tegemoet snelde naar Beet El. En dat is de betekenis van wat er staat in vers 11, waar letterlijk staat: *En hij ontmoette de plaats* [doorgaans en ook hier vertaald met: *Hij kwam aan op de plaats*]. En wanneer u wilt zeggen: toen Jaäkov [van Beëer Sjeva naar Beet El] aan de Tempel voorbij trok, waarom hield Hij hem dan daar niet tegen? Het antwoord op die vraag is: hij had er geen erg in om te bidden op de plaats waar zijn voorvaderen gebeden hadden en zou men hem dan vanuit de Hemel tegenhouden? Echter *hij ging TOT Charan* [vers 11], zoals blijkt uit Traktaat *Choelien* 91b. Toen hij in Charan aankwam zei hij: „Is het mogelijk dat ik de plaats, waar mijn voorvaderen gebeden hebben, ben voorbijgekomen, zonder er te bidden?” Nu bedacht hij om terug te gaan. En hij was al terug in Beet El, toen het land hem tegemoet sprong (*Rasji*).

En hier is de poort naar de Hemel – Een plaats voor het gebed, waar de gebeden opstijgen naar de Hemel. En de verklaring van de *agada* is, dat de Tempel van boven [het Paleis waarin God in de Hemel woont] zich precies bevindt tegenover de plaats van de Tempel beneden, op aarde (*Rasji*).

Dit is niet anders dan een huis van God, en hier is de poort naar de Hemel – *Ramban* is het niet eens met de verklaring van *Rasji*, want volgens hem is het „springen van de aarde”, dat de Geleerden noemen in verband met Jaäkov, gelijk aan dat wat zij gezegd hebben over Eliëzer, de bediende van Avraham, namelijk dat hij Charan in één dag bereikt had. Er staat geschreven in Traktaat *Sanhedrin* [95a]: „Voor drie mensen sprong de aarde vooruit: Eliëzer, de bediende van Avraham, voor onze vader Jaäkov en voor Avisjai, de zoon van Zeroeia [zie II Sjmoeël 21:17. Toen hij David te hulp kwam gebeurde er een wonder en hij bereikte hem onmiddellijk, hoewel hij ver van David verwijderd was.]” Betreffende Jaäkov is daar geschreven: ‘En hij ontmoette de plaats’ [vs. 11 hierboven]. Toen hij in Charan aankwam, zei hij: ‘Is het mogelijk dat ik de plaats waar mijn voorvaderen gebeden hebben, ben voorbijgekomen, zonder er te bidden?’ En er staat expliciet: ‘Zodra hij in Charan eraan dacht om terug te gaan, sprong de aarde hem tegemoet en ontmoette hij onmiddellijk de plaats, waar zijn vaderen gebeden hadden.’ Er staat niet dat hij terug ging naar Beet El, noch dat de berg Moria hem tot Beet El tegemoet sprong. Bovendien, waarom zou de berg Moria wachten totdat Jaäkov terug was in Beet El, zoals *Rasji* beweert, een reis vanuit Charan van vele dagen.

Ramban is het ook niet eens met de verklaring van *Rasji* waarom Tora vermeldt dat Jaäkov uit Beëer Sjeva vertrok. Volgens hem woonde Jitschak met zijn vrouw en beide zonen in Chevron, maar ging Jaäkov, voordat hij naar Charan vertrok, eerst naar Beëer Sjeva, omdat zijn vader Jitschak ook in Beëer Sjeva toestemming had gezocht om het land te mogen verlaten [ik weet niet waarop hij dat baseert (*Zwi*)] en hij kreeg geen toestemming. Jaäkov besloot daarom eerst naar Beëer Sjeva te gaan om toestemming te krijgen van Hasjem om naar Charan te gaan. En daarom staat er geschreven in vers 10: „Ja’akov vertrok uit Beëer Sjeva.” Dat Jitschak in Chevron woonde, blijkt uit vers 35:27, waar staat dat toen Jaäkov uit Padan-Aram terugkeerde, „Jaäkov bij Jitschak kwam in Mamre, in Kiriät Arba, dat is Chevron, waar Avraham en Jitschak woonden.”

Ramban citeert een andere Midrasj, volgens welke de ladder stond op de grond in Beëer Sjeva, waar Jaäkov lag te slapen en met zijn top tegenover het Heiligdom. Hij werd gesteund door de hemelpoort, waardoor de engelen naar binnen en naar buiten gingen. En de volgende ochtend ging Jaäkov naar Charan en hij arriveerde diezelfde dag in Charan en dat is „het springen van de aarde” volgens Rabbi Jossi, de zoon van Zimra in *Bereisjiet Rabba* 69:5: „Deze ladder stond in Beëer Sjeva en zijn helling reikte tot het Heiligdom. En de steen die hij oprichtte als een pilaar werd niet opgericht op de plaats waar hij sliep, want Beëer Sjeva is niet Beet-El en hij richtte dat op in Beet-El, en daar ging hij heen bij zijn terugkomst uit Padan-Aram [35:1].

Er zijn dus verschillende meningen over de betekenis van deze verzen en waar de aarde Jaäkov tegemoet sprong, maar volgens *Ramban* zegt geen enkele Midrasj dat de berg Moria hem in Beet-El ontmoette, zoals *Rasji* beweert.

Inzicht in Parasjat Wajjetsee

Jaäkovs invloed op vandaag

Door Rabbi Aba Wagensberg

Parasjat Wajjetsee opent met een schijnbaar simpele beschrijving van Jaäkovs reizen: „Jaäkov vertrok uit Beëer Sjeva en ging naar Charan. Hij ontmoette de plaats en overnachtte daar, want de zon was ondergegaan” (*Beeisjiet* 28:10-11).

De *Kedoesjat Levi* legt uit dat deze reis Jaäkovs vertrek uit het Land Israëel symboliseert en zijn daaropvolgende reizen in ballingschap. Daar onze traditie leert dat iedere ervaring van de aartsvaderen repercussies heeft voor hun nakomelingen, schijnt het dat Jaäkovs reizen nog steeds relevant moeten zijn voor ons dagelijks leven.

Laten we de openingsverzen van de parasja eens in detail bestuderen:

„Jaäkov vertrok uit Beëer Sjeva.” De *Kedoesjat Levi* zegt dat Jaäkovs vertrek uit Israëel duidt op de spirituele grootheid van het Land. Hij leidt dat af van de woorden ‘Beëer Sjeva.’ Beëer betekent ‘bron’ – een waterbron, die de overvloed van zegeningen symboliseert. Sjeva betekent ‘zeven’, en dat duidt op een zevenvoudige toename van de zegening. Het Land Israëel is daarom de bron van spirituele overvloed.

* * *

DE PIJN VAN DE BALLINGSCHAP

Het vers vervolgt met: „...en hij ging naar Charan.” Jaäkov begrijpt dat zijn reis uit het Land Israëel tot gevolg zal hebben dat zijn nakomelingen in de toekomst in ballingschap zullen gaan. Volgens de *Kedoesjat Levi* is het woord *Charan* verbonden met ‘*charon af*’, hetgeen ‘boosheid’ betekent. G-ds ongenoegen met het toekomstige gedrag van het Joodse volk zal tot gevolg hebben dat zij uit hun land verbannen zullen worden.

Deze wetenschap veroorzaakt bij Jaäkov veel pijn, zoals het vervolg van het vers ons leert: „Hij ontmoette de plaats” (*wajifga bamakom*). Het woord *wajifga* heeft dezelfde stam als het woord *lifgoä*, hetgeen ‘beschadigen’ betekent. Voorts is het woord *makom* behalve zijn gewone betekenis van ‘plaats’ vaak een aanduiding voor G-d Zelf, de fundering van de wereld [*Bereisjiet Rabba* 68:9: Hij is de plaats van de wereld, d.w.z. Hij is niet *in* de wereld, Hij bevat de wereld].

Wij kunnen nu uit deze woorden begrijpen dat Jaäkov niet alleen de pijn van het volk in ballingschap voelde, maar dat hij ook G-ds pijn voelde, Die Zich gedwongen voelde Zijn kinderen in ballingschap te sturen.

Jaäkov was ten zeerste gevoeling voor de pijn van de ballingschap. Daarom vervolgt het vers met: „...en [hij] overnachtte daar, want de zon was ondergegaan.” De ballingschap wordt vergeleken met de nacht. Jaäkov zag dat zijn reizen buiten het Land Israëel ten slotte zouden leiden tot de duisternis van de ballingschap die op het Joodse volk zou neerdalen. Net zoals Jaäkov sliep, zo zou ook het volk gedwongen worden „te slapen.”

Jaäkov begreep dan zijn handelingen slechts een voorspel waren tot datgene wat zijn nakomelingen zou overkomen. Gebaseerd op dit idee kunnen we een diepere betekenis geven aan de woorden „Jaäkov vertrok – *Wajetsee Jaäkov* [lett.: En Jaäkov ging uit”]: Jaäkov „trad uit zichzelf” door zichzelf toe te staan om de pijn te voelen van de Joodse ballingschap. Hij verbreedde zijn gezichtsveld, schoof zijn aandacht weg van hemzelf en maakte ruimte voor anderen. Dit leert ons een belangrijke les over het belang van het aanvoelen van andermans pijn.

* * *

GEHEIME TEKENS

We vinden een andere demonstratie van deze eigenschap in *Bereisjiet* 15:13, wanneer G-d aan Avraham vertelt dat het Joodse volk voor 400 jaar slaaf zal zijn van een ander volk. Wij weten uit andere bronnen echter dat het Joodse volk slecht 210 jaar Egypte diende (*Rasji* op *Bereisjiet* 42:2). Hoe kunnen wij deze tegenstrijdigheid verklaren?

Volgens de *Kedoesjat Levi* voelde Avraham, zodra hij geïnformeerde werd over de toekomstige Egyptische ballingschap, onmiddellijk de pijn die het Joodse volk daar zou ervaren. Zijn pijn was zo acuut dat G-d 190

jaar van Zijn oorspronkelijke besluit aftrok!

Deze capaciteit om de pijn van anderen te voelen helpt ons ook om in te zien waarom Rachel de ideale vrouw voor Jaäkov was. Jaäkov had afgesproken om met Rachel te trouwen, maar hij verdacht zijn toekomstige schoonvader Lavan ervan om hem op een of andere manier te bedriegen. Hij en Rachel hadden daarom geheime tekens met elkaar afgesproken, waaraan zij elkaar zouden herkennen. Maar toen Rachel hoorde van Lavans plan om haar zuster Lea aan Jaäkov te geven, verklapte ze aan Lea de geheime tekens – want zij was zo gevoelig voor de pijn die Lea zou ervaren wanneer zij in het openbaar onder de *choepa* vernederd zou worden (Talmoed Megilla 13).

TERUGKEER NAAR HET LAND

Zodra Jaäkov de pijn van de ballingschap van het Joodse volk voelt en gaat slapen in de duisternis, zegen G-d hem met de belofte: „Want Ik ben bij jou en Ik zal overal waar je gaat over je waken, en Ik zal je terugbrengen naar deze grond” (*Ber.* 28:13-15). We kunnen van deze zegen leren wat de enorme kracht is van het ontwikkelen van gevoelens voor een ander: als men de pijn van een ander kan voelen, geeft ons dat de verdienste om terug te mogen keren naar het Land Israël. De zegen die Jaäkov kreeg is ook een boodschap voor ons.

Dat wij allen mogen leren gevoelig te zijn en reageren op de pijn van anderen, en dat deze capaciteit ons een stap dichterbij mag brengen bij de uiteindelijke verlossing, wanneer wij zullen worden ingezameld en in vrede terugkeren naar ons land.

Chassidisch inzicht in parasjat Wajjetsee

Schapen

Gebaseerd op de lessen van de Lubavitcher Rebbe

De parasja van deze week is waarlijk oververzadigd van schapen: Lavans schapen, Jaäkovs schapen; witte schapen, zwarte schapen, gevlekte en gespikkelde schapen, schapen met ringen om hun enkels. Jaäkov komt aan in Charan en het eerste wat hij ziet is drie kudde schapen die rondom een afgesloten waterbron staan; het tweede wat hij ziet is zijn toekomstige vrouw Rachel – wier naam in het Hebreeuws ‘schaap’ betekent – en die de schapen van haar vader hoedt. Al gauw is Jaäkov zelf een schaapherder, die zorgt voor de schapen, die zijn loon krijgt uitbetaald in schapen, die schapen fokt met speciale kenmerken, die droomt over schapen en een fortuin vergaart in de vorm van schapen en die ten slotte zijn kudde schapen terugvoert naar het Heilige Land, waar hij zijn broer Esav een fortuin aanbiedt, dat hoofdzakelijk bestaat uit... schapen.

Tussen de schapen door lezen we ook over Jaäkovs huwelijk met Lea en Rachel en de geboorte van elf van zijn twaalf zonen, de stamvaders van de twaalf stammen van Israël. Wat moeten wij leren van het feit dat het volk Israël zijn oorsprong vindt in een dergelijke schaapachtige omgeving?

De eerste metafoer

„Ik ben van mijn geliefde en mijn geliefde is van mij, hij, die mij hoedt tussen de rozen” (*Sjier Hasjriem* [Hooglied] 2:16). De stem in dit vers, verklaart Midrasj Rabba, is die van de gemeenschap Israël, die het heeft over haar verhouding met G-d. „Hij is mijn herder, zoals er staat geschreven (*Tehilliem* 80:1): ‘Herder van Israël, luister’; en ik ben Zijn schaap, zoals er geschreven staat (*Jechezkel* 34:31): ‘En jij, Mijn schaap, het schaap van Mijn weide’” (*Midrasj Sjier HaSjriem Rabba* 2:16).

Dezelfde Midrasj beschrijft onze verhouding met G-d o.a. ook als die van een kind tot zijn vader, als een zuster tot haar broer, als een bruid tot haar bruidegom, als een wijngaard tot zijn bewaker. Elk van deze metaforen drukken een ander facet uit van deze verhouding: de inherente band tussen G-d en Israël, de liefde en genegenheid, G-ds bescherming van ons, dat wij de bron van Zijn vreugde zijn. Waar staat de schaap/schaapherder-metafoer voor? Wanneer het is dat G-d voor ons zorgt en ons beschermt, of dat wij ondergeschikt en toegewijd aan Hem zijn, dan bestaan die elementen ook in de vader/kind verhouding. Welk aspect van onze relatie met G-d is zo uniek dat het alleen kan worden vergeleken met die tussen een schaap en zijn herder?

De meest opvallende karaktertrek van het schaap is zijn gedweeheid en gehoorzaamheid. Ook een kind gehoorzaamt zijn vader, maar hij doet dat omdat hij de grootheid van zijn vader appriciëert; het schaap gehoorzaamt niet om een of andere reden, het is gewoon gehoorzaam van nature. Het is dit element in onze relatie tot G-d die het schaap symboliseert: een onvoorwaardelijke gehoorzaamheid aan G-d die niet voortvloeit uit ons begrip van Zijn grootheid en onze gevoelens voor Hem (in welk geval het zou

gedefinieerd worden door de grenzen van ons begrip en onze gevoelens), maar van de erkenning dat „ik Zijn schaap ben.”

De fundering van het Joodse volk werd temidden van schapen gelegd omdat onze zelf-verloochening en onze onvoorwaardelijke gehoorzaamheid aan G-d de basis vormen van ons Jood-zijn. Natuurlijk zijn wij niet alleen G-ds schapen – wij zijn ook Zijn kinderen, Zijn bruid, Zijn zuster en Zijn wijngaard. In dezelfde betekenis vertelt Tora ons dat toen Jaäkov Charan verliet na daar twintig jaar schapen te hebben gehoed, zijn rijkdom niet alleen uit schapen bestond: „Hij had veel schapen, dienstmeiden en dienaren, kamelen en ezels.” We hebben zojuist gelezen dat Lavan hem zijn loon in schapen uitbetaalde en dat zijn kuddes zich enorm uitbreidden; maar waar kwamen dan zijn andere bezittingen vandaan?

Rasji verklaart dat „hij zijn schapen voor hoge prijzen verkocht en dit alles daarmee kocht.” Ook Jaäkovs spirituele „rijkdom” bestond niet alleen uit dociliteit en zelf-verloochening, maar bestond ook uit gevoelens en begrip, standvastigheid en kracht. Maar de bron en de basis van dit alles waren zijn „schapen.”

Jood-zijn betekent de G-ddelijke wijsheid bestuderen (zoals die in Zijn Tora aan ons onthuld is), daarbij een gepassioneerde liefde en respectvol ontzag ontwikkelen voor G-d, Zijn wijsheid onderwijzen en Zijn wil uitvoeren in een doorgaans vijandige wereld, hetgeen een optimale toepassing vergt van onze mentale, emotionele en assertieve krachten. Maar de basis van dit alles, de basis waar dit alles uit voortkomt, is onze onvoorwaardelijke toewijding aan G-d – een toewijding die alle verstand en emotie te boven gaat.

(Vertaald met toestemming van www.chabad.com)

MISJNA VAN DE WEEK

Berachot

Hoofdstuk 5, Misjna 3

Iemand die zegt, „Uw erbarmen strekt zich [zelfs] uit tot een vogelnest”¹, of: „Uw naam zal bij goede [tjdingen] genoemd worden”², [of]: „Wij danken, wij danken”³, die leggen wij het zwijgen op⁴. Wie als chazan voordawwent en zich vergist⁵, die wordt door een ander vervangen, en die mag die keer niet weigeren⁶. En vanwaar begint hij? Vanaf het begin van de beracha, waarin de ander zich vergiste.

Aantekeningen

1. Uw erbarmen strekt zich [zelfs] uit tot een vogelnest: [Iemand die dit tijdens de *tefilla* zegt, bedoelt daarmee te zeggen]: „Zoals Uw erbarmen zich uitstreckte tot het vogelnest, toen U verordende ‘Neem niet de moeder met de jongen’ [*Dewariem* 22:6: Wanneer men kuikens of eieren uit een nest wil nemen, moet men eerst de moeder weggagen], toon zo ook Uw erbarmen voor ons. (RAV) [De onderliggende veronderstelling is dat de verordening gemaakt is uit erbarmen voor de moederlijke gevoelens van de moedervogel, opdat die niet zal hoeven te aanschouwen dat er jongen of eieren worden weggenomen. De Gemara geeft twee redenen waarom iemand die dat zegt tot zwijgen gebracht moet worden:

1) Door de nadruk te leggen op het erbarmen met de vogels, suggereert men dat G-d discrimineert tegen andere dieren, waar niet zulke barmhartige voorschriften voor bestaan.

2) Men suggereert daarmee dat G-ds wetten zijn ingegeven door standaarden van barmhartigheid, terwijl in werkelijkheid wij in het geheel niet weten waarop zij gebaseerd zijn.]

2. Uw naam zal bij goede [tjdingen] genoemd worden: Dit betekent: Voor het goede [in onze ogen] danken wij U, maar voor het slechte [in onze ogen], danken wij U niet. Echter, wij zijn verplicht een beracha te zeggen voor het slechte, zowel als voor het goede en op dezelfde manier (RAV).

3. Wij danken, wij danken: Want dan lijkt het erop alsof men twee goden accepteert [alsof men ieder van die twee afgoden apart dankt]. En in de [Talmoed] *Jeroesjalmi* wordt verklaard: „Dat wat daar staat [dat wij hem het zwijgen opleggen], geldt [als hij voordawwent] in het openbaar, maar privé is het goed. (RAV) [De chazan, die in het openbaar dawwent, kan door het publiek dat hem hoort makkelijk verkeerd begrepen worden, maar iemand die privé dawwent en goede bedoelingen heeft, daarvoor hebben wij geen vrees].

4. Wij leggen hem het zwijgen op: Want hij maakt van de decreten van *Hakadosj Baroech Hoe* uitingen van medelijden, maar het [de Tora-geboden] zijn decreten van een Koning aan zijn dienaren [en wij weten niet waarvoor bepaalde geboden gegeven zijn. Zie ook noot 1.] (RAV).

5. In vroeger tijden had men niet allemaal een *siddoer* en ook de *chazan* dawwende uit zijn hoofd.

6. En die mag die keer niet weigeren: Zoals gebruikelijk is, dat wie [gevraagd wordt voor te dawwenen] voor de Heilige Ark, de eerste keer [uit beleefdheid] weigert. Maar deze [man, die de chazan moet vervangen] mag niet weigeren, wanneer zij tegen hem zeggen „ga naar voren”, want het is onbehoorlijk wanneer de *tefilla* te lang wordt onderbroken (RAV).

Aantekeningen op de Talmoed

Door Rabbi Mendel Weinbach, decaan Ohr Somayach

Een hele speciale beracha

De na-beracha die vermoedelijk het meest over voedsel gezegd wordt, wordt *Boree Nefasjot* genoemd. Het is een korte beracha die wij zeggen na ieder soort voedsel dat niet gemaakt is van een van de zeven soorten producten die Tora noemt als de oorzaak van lof voor het Land Israël en die men verder zegt na iedere drank, behalve na wijn.

Wat is zo bijzonder aan de inhoud van deze beracha, dat hij geschikt is om dienst te doen voor onze erkenning van de uitgebreide Hemelse goedheid.

Na het gebruikelijke begin, waar iedere beracha mee begint en waarin wij eer bewijzen aan G-d als de bron van alle zegeningen en als de soevereine heerser van het universum, verklaren wij dat „Hij vele zielen geschapen heeft en al hun noden.” Dit betreft de basisbehoeften van het leven, zoals brood en water. Dan gaan wij verder met woorden van appreciatie: „voor alles wat U geschapen heeft.” Dit heeft betrekking op alle dingen zonder welke wij zouden kunnen overleven en die alleen maar voor ons plezier geschapen zijn.

Deze verklaring van deze speciale beracha, die Tosafot geeft, toont aan hoe onze Geleerden de beracha zodanig geformuleerd hebben dat hij dient als een opvoedkundige les en tegelijkertijd als een uitdrukking van onze verplichtingen aan onze Schepper. Net zoals wij een beracha zeggen voordat wij genieten van de noodzakelijke dingen en de luxe dingen die het eigendom van de Hemel zijn, zo ook moeten wij onze waardering van de Hemelse overvloed tot uitdrukking brengen nadat wij daarvan genoten hebben.

Aantekeningen en toelichting op de Kitsoer Sjoelchan Aroech

Hoofdstuk 2

2. Als eerste kledingstuk moet men het *talliet katan* [het kleine talliet met de vier tsietsiet of *arba kanfot*] aantrekken¹, zodat men geen vier *ammot* [ongeveer twee meter] zonder tsietsiet loopt. Aangezien zijn handen nog niet rein zijn, mag men daarvoor geen beracha uitspreken².

3. Het overgieten van de handen 's morgens verricht men op de volgende manier: Men neemt de beker in zijn rechterhand op en geeft deze over naar zijn linkerhand. Eerst giet men [het water] over de rechterhand³, daarna neemt men de beker in zijn rechterhand en giet men over zijn linkerhand. Zo doet men drie maal⁴. Het is het beste om het water te gieten tot over het polsgewricht⁵. Echter in noodgeval is het voldoende [om het water te gieten] tot en met het einde van de vingers. Men moet ook zijn gezicht wassen ter ere van zijn Schepper. Immers er is gezegd [Berésjiet 9:6]: „Want naar het evenbeeld van G-d heeft Hij de mens gemaakt”. Ook behoort men zijn mond te spoelen, wegens de aanwezige slijmslierten⁶. Immers men behoort de Grote Naam in heiligheid en reinheid uit te spreken. Daarna droogt men de handen af. Men dient er op te letten het gezicht goed af te drogen.

6. Het is het beste om erop te letten, dat men bij het overgieten van de handen 's morgens een beker [vat, voorwerp], water en menselijke kracht gebruikt, zoals bij het handen overgieten voor een maaltijd (zie verderop hoofdstuk 40). Als men echter in noodgeval aan de [bovengenoemde drie] voorwaarden niet volgens het voorschrift kan voldoen en men wil gaan dawwenen, mag men zijn handen overgieten met behulp van elk voorwerp en met elke soort water en zonder menselijke kracht⁷. Daarover mag men [ook] de beracha *al netilat jadajiem* [betreffende het overgieten van de handen] uitspreken.

Aantekeningen

1. Nadat men zijn handen gewassen heeft [M.B. 8:1]

2. En als men ook het grote talliet omdoet, maakt men een beracha over het grote talliet en daarmee maakt men tevens de beracha voor het kleine talliet. Zo doet men ook wanneer men wel zijn handen reeds overgoten heeft. Zie voor de reden hiervoor in de *Misjna Broera*, 8:24.

3. Ook een linkshandige gooit het water eerst over wat voor iedereen de rechter hand is [M.B. 4:22].

4. Volgens *Ma'asé Rav* was de *Gra* [de Gaon van Vilna] gewoon vier maal over te gieten (M.B. 4:10).

5. Op 9 Av [M.B. 554:21] en op Jom Kippoer [Sj.A. 613:2] wast men niet verder dan de knokkels van de hand.

6. Maar niet op een algemene vastendag [M.B. 4:9].

7. Maar in principe wel met een minimum hoeveelheid water van één *revi'iet* [volgens de *Chafets Chaiem* 86 ml, volgens *Igrot Moshé* 121 ml., volgens de *Chazon Iesj* 150 ml].